

2016/17

SVENSKT ENGAGEMANG FÖR FORSKNING

VA-barometern 2016/17 – VA-rapport 2016:4

ISSN: 1653-6843

ISBN: 978-91-85585-83-0

Utgivare: Vetenskap & Allmänhet, VA

Box 5073, 102 42 Stockholm

Telefon: 08-791 30 54

E-post: info@v-a.se

Webbplats: www.v-a.se

Facebook/Twitter/Instagram: [vetenskapollm](#)

Ansvarig för undersökningen: Maria Lindholm

Medförfattare: Martin Bergman

Fotografier: Erik Cronberg, Terje Heiestad (NordForsk),

Mika Nitz Pettersson, Spotteron & Lena Söderström

Grafisk form: Pelle Isaksson

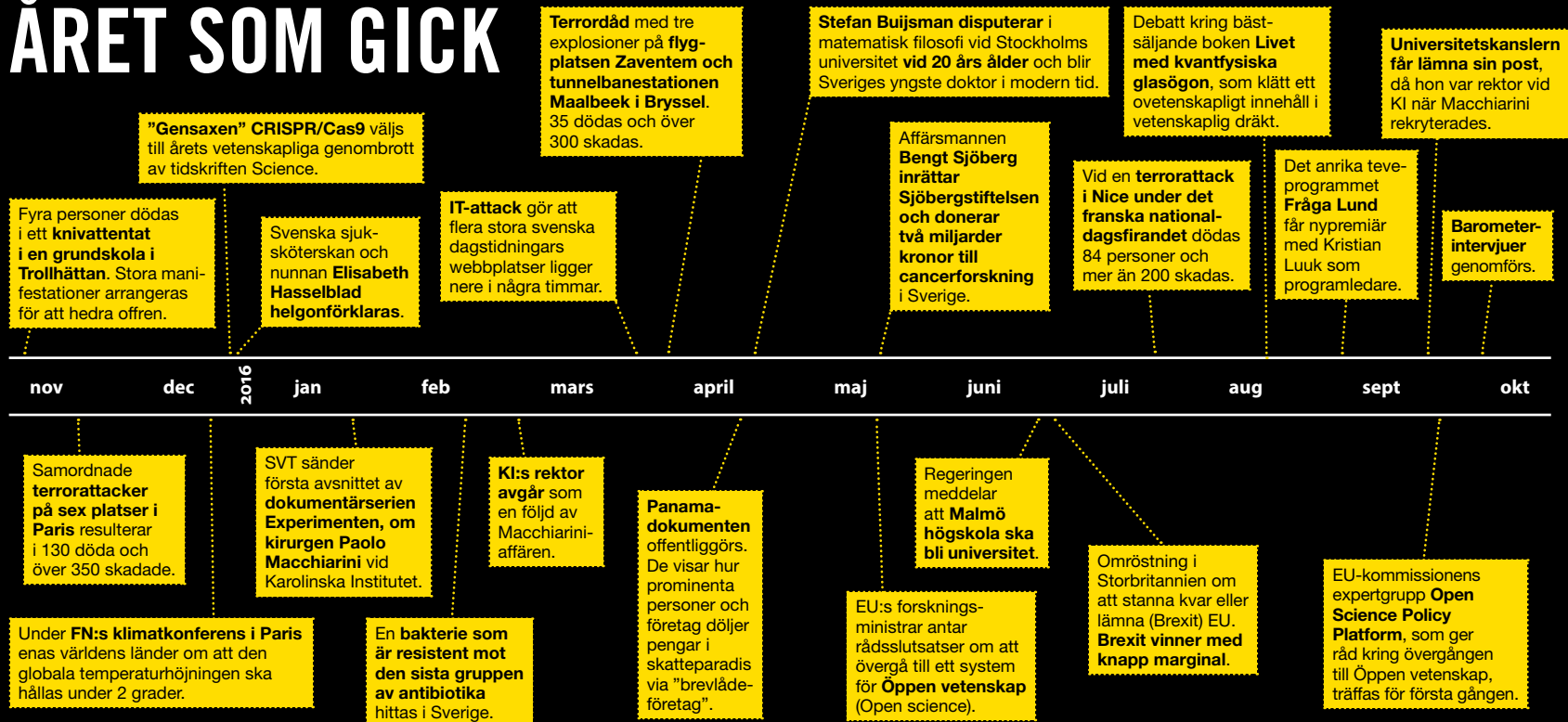
Mer information om undersökningen finns på www.v-a.se
Rapporten får gärna citeras med angivande av VA som källa.

Detta är några av resultaten i årets VA-barometer:

- Förtroendet för forskare ökar men försvagas.
- I kölvattnet av Macchiarini-affären har förtroendet för framför allt medicinsk forskning påverkats.
- Svenskarna är generellt intresserade av forskning.
- Många saknar uppfattning om flera forskningsområden, särskilt humaniora.
- *Människan, språk* och *humanism* är vanliga associationer till humaniora.

VA-barometern görs genom cirka 1 000 telefonintervjuer med ett riksrepresentativt urval av den svenska allmänheten, 16–74 år. Mätningen är den femtonde sedan Vetenskap & Allmänhet, VA, bildades 2002. Läs mer om undersökningen på sidan 30.

ÅRET SOM GICK

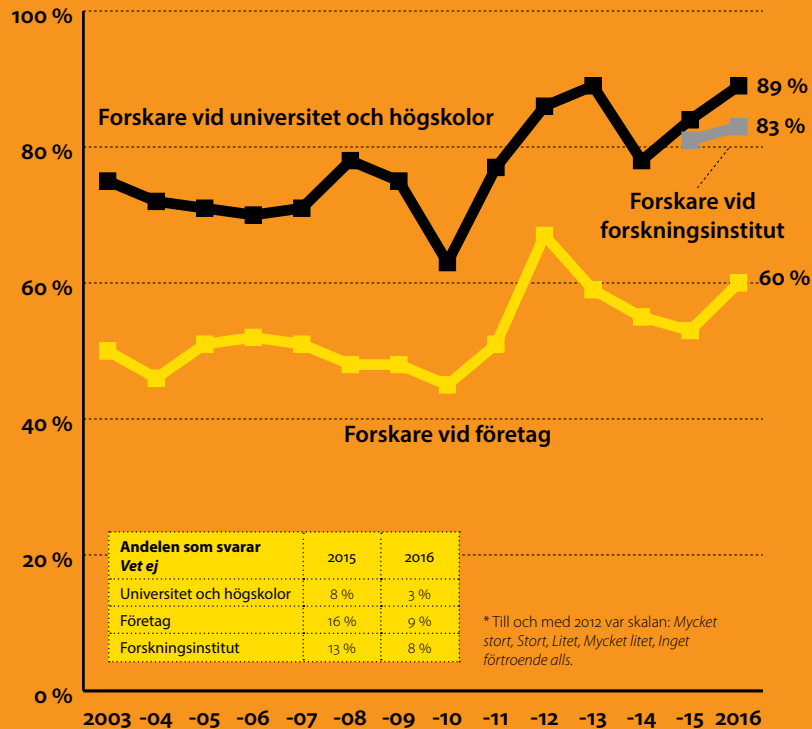
FÖRTROENDET FÖR FORSKARE ÖKAR

Förtroendet för forskare vid *universitet och högskolor* har stärkts ytterligare och ökat, från 84 till 89 procent, jämfört med förra året.

Även förtroendet för forskare vid *företag* ökar, till 60 procent. Förtroendet för forskare vid *forskningsinstitut* är oförändrat högt (83 procent); i år har dock fler *Ganska stort* (49 jämfört med 41 procent i fjol) snarare än *Mycket stort* (35 jämfört med 40 procent) förtroende.

Signifikant färre svarar i år *Vet ej* (se infälld figur). Det indikerar att det i år är lättare att ta ställning till frågan. Minskningen av *Vet ej*-svar är en delförklaring till förtroendeuppgången. Det starka förtroendet hos yngre, 16–29 år, bidrar också till uppgången (94 procent jämfört med till exempel 81 procent i gruppen 60–74 år).

Figuren visar andelen som har ***ganska*** eller ***mycket stort*** förtroende för forskare. (Fyrgradig skala: *Mycket stort*, *Ganska stort*, *Ganska litet*, *Mycket litet*. *)

FÖRTROENDET FÖRE & EFTER MACCHIARINI

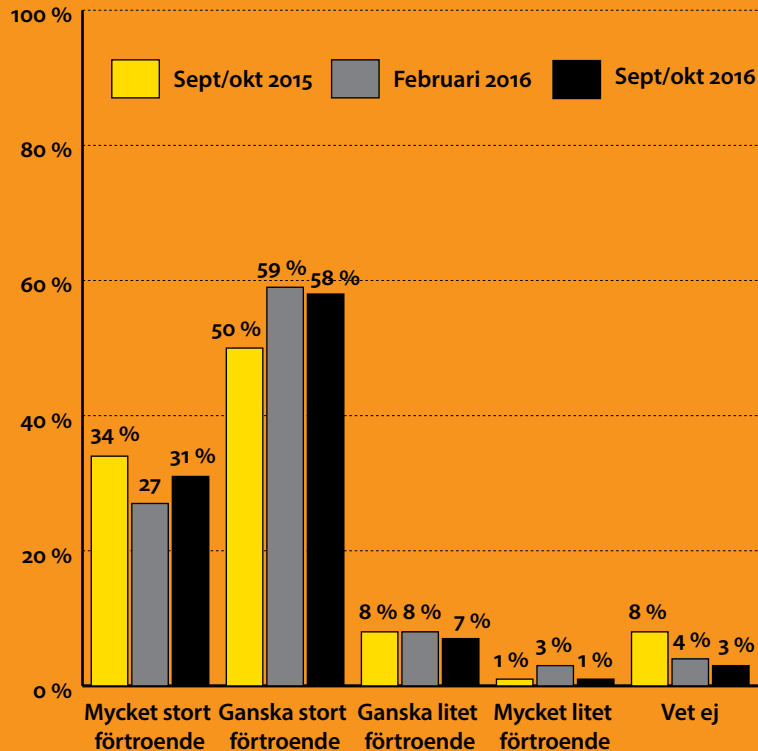
För att undersöka om svenska folkets förtroende för forskning påverkades av den då stort uppslagna Macchiarini-affären, gjordes i februari 2016 en extra mätning av forskarförtroendet. Den mätningen visade att förtroendet var fortsatt högt, men försvagat då fler hade *Ganska stort* snarare än *Mycket stort* förtroende.

Skillnaden finns till viss del kvar i mätningen för årets VA-barometer; signifikant fler har *Ganska stort* förtroende för *lärosätesforskare* jämfört med i fjol (se figur).

Mönstret är än tydligare för *institutsforskare*. Undantaget är *företagsforskare*, för vilka andelen med *Mycket stort* förtroende ökade vid varje mättillfälle under 2016.

Figuren visar **förtroendet** för forskare vid **universitet och högskolor**, från tre olika mätningar: *sept/okt 2015*, *februari 2016* och *sept/okt 2016*. (Fyrgradig skala: *Mycket stort*, *Ganska stort*, *Ganska litet*, *Mycket litet*.)*

ANTAL SVARANDE: SEPT/OKT 2015 = 1 011, FEBRUARI 2016 = 1 000, SEPT/OKT 2016 = 1 023.
FEBRUARI-MÄTNINGEN GJORDES AV TNS SIFO, ÄVEN DEN GENOM TELEFONINTERVJUER.

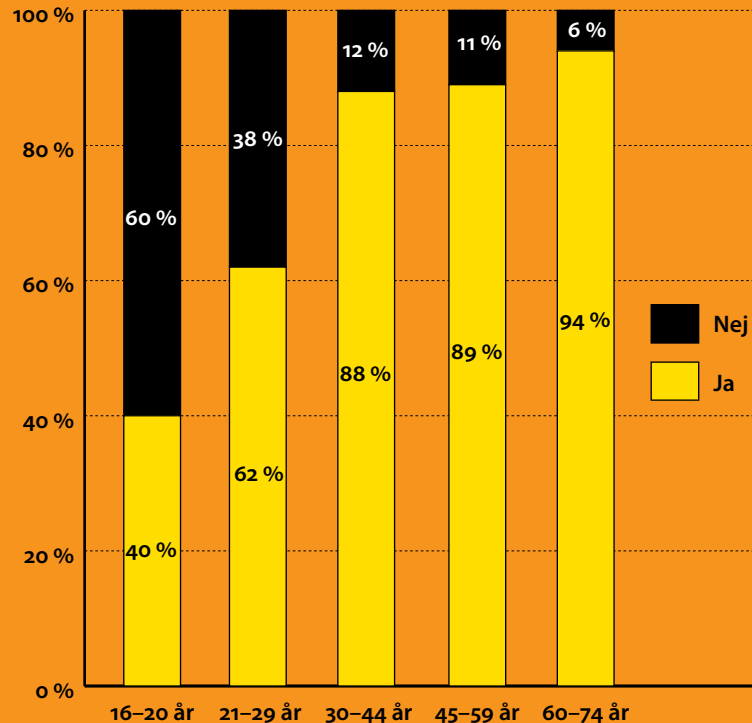
MACCHIARINI- AFFÄRENS GENOMSLAG

Det senaste året har händelserna kring läkaren och forskaren Paolo Macchiarini och dennes forskning och operationer på luftstrupar uppmärksammats mycket i massmedia. I årets VA-barometer var därför slutfrågan om man hade nåtts av den rapporteringen och huruvida förtroendet i så fall hade påverkats.

80 procent av de tillfrågade känner till Macchiarini. Den femtedel av befolkningen som inte hört talas om Macchiarini består framför allt av unga personer. Bland dem över 60 år känner hela 94 procent till Macchiarini-affären.

Figuren visar hur stor andel i varje ålderskategori som uppger att de **nåtts av rapporteringen** kring Macchiarini.

ANTAL SVARANDE: 16–20 ÅR = 96 PERSONER; 21–29 ÅR = 162 PERSONER; 30–44 ÅR = 279 PERSONER; 45–59 ÅR = 259 PERSONER; 60–74 ÅR = 227

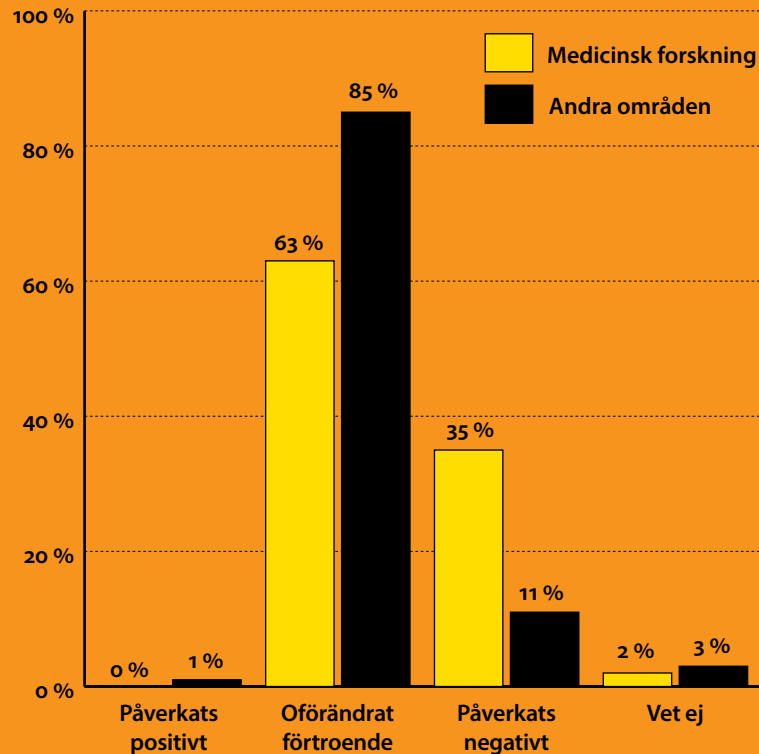
FÖRTROENDETAPP FÖR MEDICINSK FORSKNING

Hela 35 procent uppger att Macchiarini-händelserna har påverkat deras förtroende för medicinsk forskning negativt; framför allt gäller det personer med enbart grundskoleutbildning (44 procent). För en av tio har händelserna även påverkat förtroendet för forskning inom andra områden negativt. Med tanke på det höga – om än försvagade – forskarförtroendet är resultatet oväntat.

Ålder och utbildningsnivå avspeglas tydligt i svaren på denna fråga. Sannolikt inverkar även frågans karaktär; på en direkt fråga kan man uppleva att förtroendet påverkats, även om man inte vägt in denna aspekt i sin generella bedömning.

*Figuren visar hur Macchiarini-affären har påverkat svenskarnas förtroende för forskning inom **medicin**, samt för forskning inom **andra områden**. Frågorna har ställts till dem som svarat ja på frågan om de nåtts av rapporteringen om Macchiarini.*

ANTAL SVARANDE: 844 PER FRÅGA

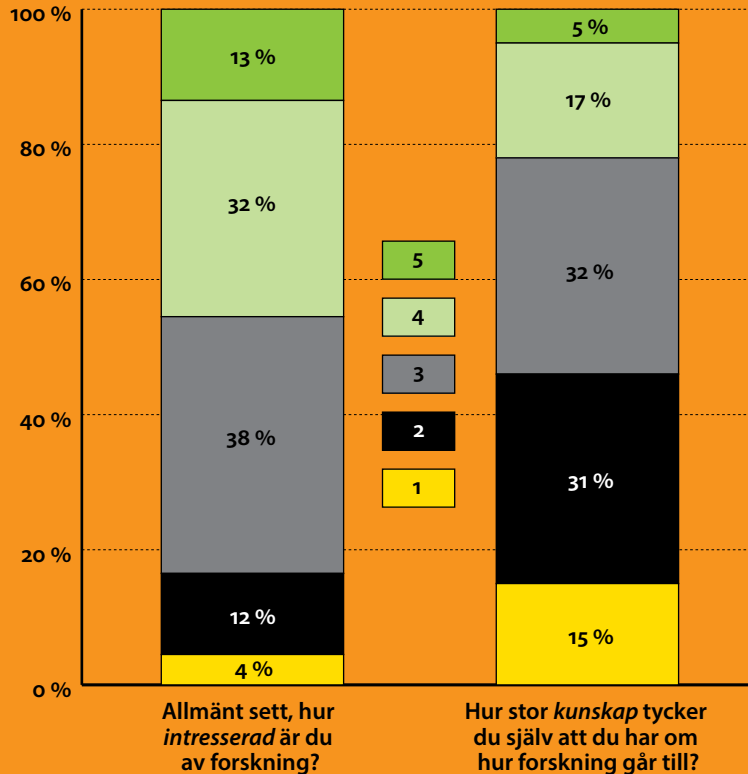
STORT INTRESSE FÖR FORSKNING

Vi har i år undersökt svenskars intresse för respektive kunskap om forskning. På frågan om *intresset* svarade många mittenalternativet 3 på en femgradig skala, där 1 är *Inte alls intresserad* och 5 är *Mycket intresserad*. En tredjedel angav 4. På frågan om den självupplevda *kunskapen* om forskning angav en tredjedel 3, och ytterligare en tredjedel svarade 2 på en femgradig skala.

Det finns en i grunden positiv inställning till forskning i Sverige, som säkert bidrar till de höga förtroendenivåerna. Intresset för forskning är som synes högre än den upplevda kunskapen. Se även nästa uppslag.

Figuren visar hur de svarande skattar sitt **intresse** för respektive sin **självupplevda kunskap** om forskning. (Femgradig skala från 1 = *Inte alls intresserad* till 5 = *Mycket intresserad*, respektive 1 = *Ingen kunskap* alls till 5 = *Mycket stor kunskap*.)

ANTAL SVARANDE: 1 023 PERSONER PER FRÅGA

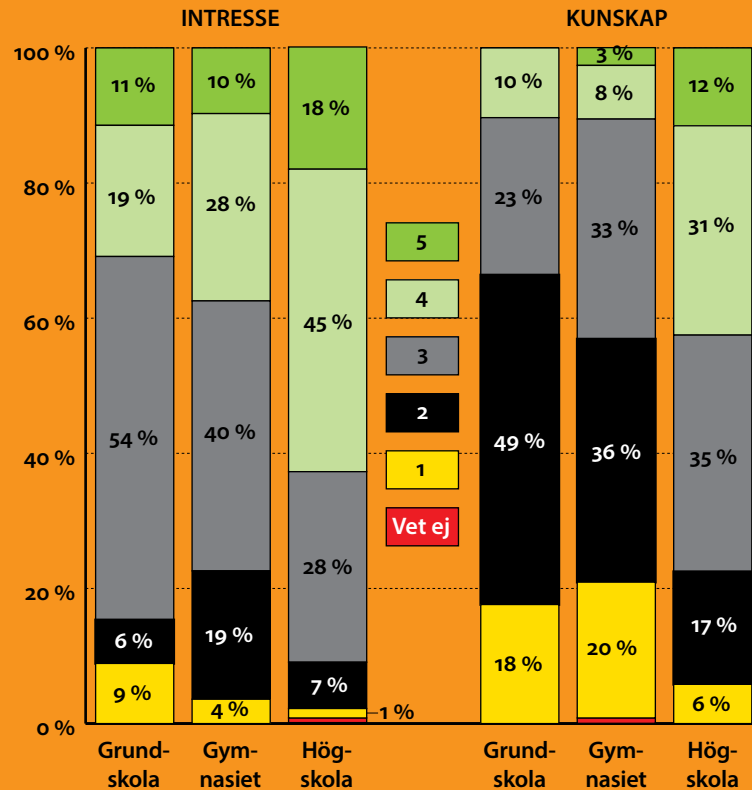
UTBILDNING FÖDER FORSKNINGSSINTRESSE

De svarandes utbildningsnivå har stark inverkan på deras *intresse* för och *kunskap* om forskning. Signifikant fler högutbildade anger sitt intresse till 4 och 5 på den femgradiga skalan. Högutbildade placerar också sin egen kunskap högre än andra.

Fler kvinnor än män anger att de inte har någon kunskap alls om forskning (17 jämfört med 12 procent). Åldersmässigt anser sig gruppen 30–44 år ha störst kunskap om forskning, där tio procent anger 5 på den femgradiga skalan, jämfört med mellan två och fem procent för övriga ålderskategorier.

Figuren visar hur de svarande skattar sitt **intresse** för respektive sin **självupplevda kunskap** om forskning, uppdelat på utbildningsnivå. (Femgradig skala från 1 = Inte alls intresserad till 5 = Mycket intresserad, respektive 1 = Ingen alls till 5 = Mycket stor.)

ANTAL SVARANDE: 1 023 PERSONER PER FRÅGA

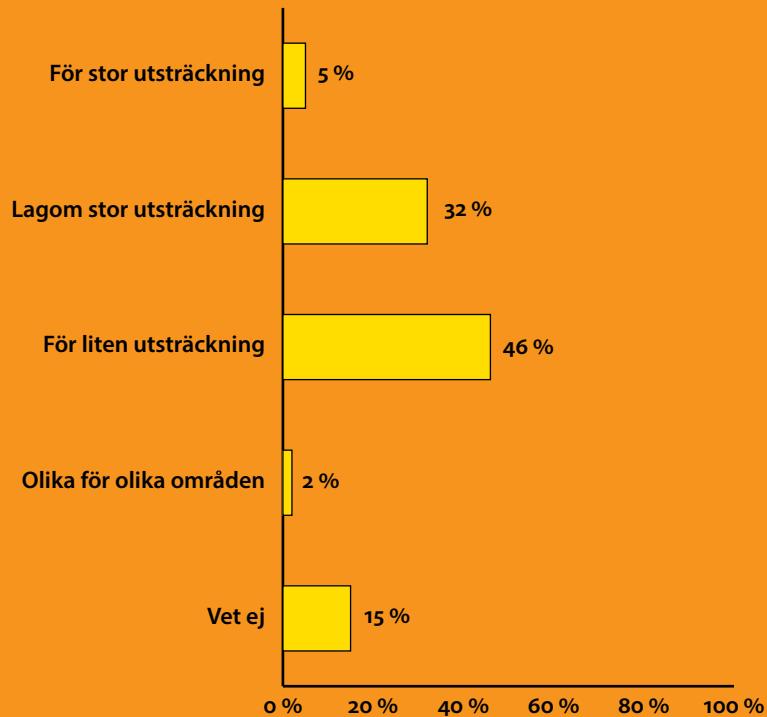

BESLUT PÅ VETENSKAPLIG GRUND?

Tar politiker tillräcklig hänsyn till vad forskningen visar inför sina beslut? Nej, inte enligt de svarande i årets VA-barometer. Nästan hälften anser att det tas för lite hänsyn. Fler kvinnor än män (50 jämfört med 42 procent) och fler högt utbildade (54 mot 41 respektive 42 procent för personer med enbart gymnasie- respektive grundskoleutbildning) valde svarsalternativet *För liten utsträckning*.

De som inte svarade *Lagom stor utsträckning* fick frågan om det är inom något särskilt område det tas för mycket eller för lite hänsyn. *Hälsa- och sjukvård, utbildning* och *klimat* var vanligast bland dem som svarat *För liten utsträckning* och pekade ut något särskilt område.

Figuren visar svarsfördelningen på frågan "I vilken utsträckning tycker du att man tar hänsyn till forskning när man fattar politiska beslut i Sverige?" Svarsalternativ: **För stor, lagom eller för liten utsträckning, samt olika för olika områden.**

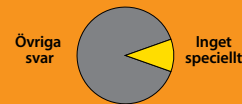
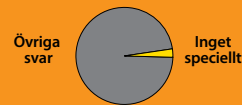
BILDER AV OLIKA FORSKNINGSSOMRÅDEN

De svarande ombads ange vad de tänkte på när fyra forskningsområden nämnades: *humaniora*, *medicin*, *samhällsvetenskap* och *naturvetenskap*. I ordmolnen visas de femton vanligaste associationerna till varje område, och bilden av varje forskningsområde fördjupas sedan på individuella uppslag. Alternativet inget speciellt har tagits bort ur ordmolnen, då det för flera områden blev mycket dominerande.

I de infällda cirkelarna visas de skiftande andelarna som saknade uppfattning. Det finns som synes mycket stora skillnader mellan olika forskningsområden; nästan fyrtiofem procent av de svarande saknade uppfattning om *humaniora* jämfört med bara tre procent för *medicin*.

Figuren visar de femton vanligaste svaren för varje forskningsområde (frågeordningen var slumpmässig), samt i cirkeldiagram andelen som saknade uppfattning. Viss bearbetning och gruppering av svaren har skett, för att kunna återge dem i ordmolnet.

ANTAL SVARANDE: 1 023 PER FORSKNINGSSOMRÅDE

BILDEN AV MEDICIN

Den vanligaste associationen till medicin är *läkemedel*, tätt följd av *forskning*. Det finns av naturliga skäl en tydlig koppling till hälso- och sjukvården med *läkare*, *sjukdom*, *sjukhus* och *sjukvård* på platserna därefter. Trots närheten till ”det sjuka” är flera positiva ord vanliga, såsom *bra*, *botemedel* och *bli frisk*.

Det finns skillnader i svaren där utbildningsnivån spelar in. Bland personer med högskole- eller gymnasieutbildning är till exempel *sjukdom* och *sjukhus* vanligare, medan *medicin* är vanligare bland personer med enbart grundskoleutbildning.

Figuren visar de associationer till **medicin** som de svarande uppgett. Alternativet **inget speciellt** finns inte med, då det för flera områden blev mycket dominerande. Viss bearbetning och gruppering av svaren har skett, för att kunna återge dem i ordmolnet.

ANTAL SVARANDE: 1 023

OM VA-BAROMETERN

VA-barometern har genomförts varje år sedan 2002. Undersökningen görs genom telefonintervjuer med ett riksrepresentativt urval, cirka 1 000 personer (i år 1 023), av den svenska befolkningen i åldern 16–74 år. De svarande är representativa utifrån variablerna kön, ålder och kommuntyp. Viktning har i efterhand använts för att uppnå representativitet även gällande utbildningsnivå.

Intervjuerna görs årligen i månadskiftet september–oktober och är avslutade innan årets Nobelpristagare tillkännages. Den mediala uppmärksamheten kring Nobelpriset skulle annars kunna inverka på resultaten. För årets undersökning var fältperioden den 15 september–2 oktober 2016.

Sedan 2012 genomförs intervjuerna av Exquiro Market Research. Frågorna som ställts finns att ladda ner på www.v-a.se, i anslutning till den digitala versionen av årets VA-barometer.

En referensgrupp med expertis inom enkätmetodik bistår i framtagandet av frågorna. Frågebatteriet slås slutgiltigt fast i samråd med undersökningsföretaget.

Vetenskap & Allmänhet, VA, vill främja dialog och öppenhet mellan allmänhet – särskilt unga – och forskare. Föreningen arbetar för att åstadkomma samtal i nya former om forskning som engagerar.

VA utvecklar också ny kunskap om relationerna forskning – samhälle genom attitydundersökningar och studier.

Medlemmar är ett 80-tal organisationer, myndigheter, företag och föreningar. Dessutom finns individuella medlemmar.

Vetenskap & Allmänhet

Läs mer på www.v-a.se